

Od morja do morja

Življenje in smrt v pozni bronasti dobi med »Panonskim« in Jadranskim morjem

Mednarodna znanstvena konferenca v sklopu projekta
Skupnosti mrtvih, družbe živih: Pozna bronasta doba vzhodne Slovenije

Koper – Ptuj
20. – 21. 05. 2021

IMPRESSUM

Datum: četrtek – petek, 21. – 22. 05. 2021

Mesto: Online – <https://upr-si.zoom.us/j/9951997882>

Spletna stran – <https://www.codsol.org/conference>

UREDNIKA

Martina Blečić Kavur in Boris Kavur

ORGANIZATORJA

Univerza na Primorskem

Fakulteta za humanistične študije

Inštitut za arheologijo in dediščino & Oddelek za arheologijo in dediščino

SI – Koper 6000, Titov trg 5

in

Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož

SI – Ptuj 2250, Muzejski trg 1

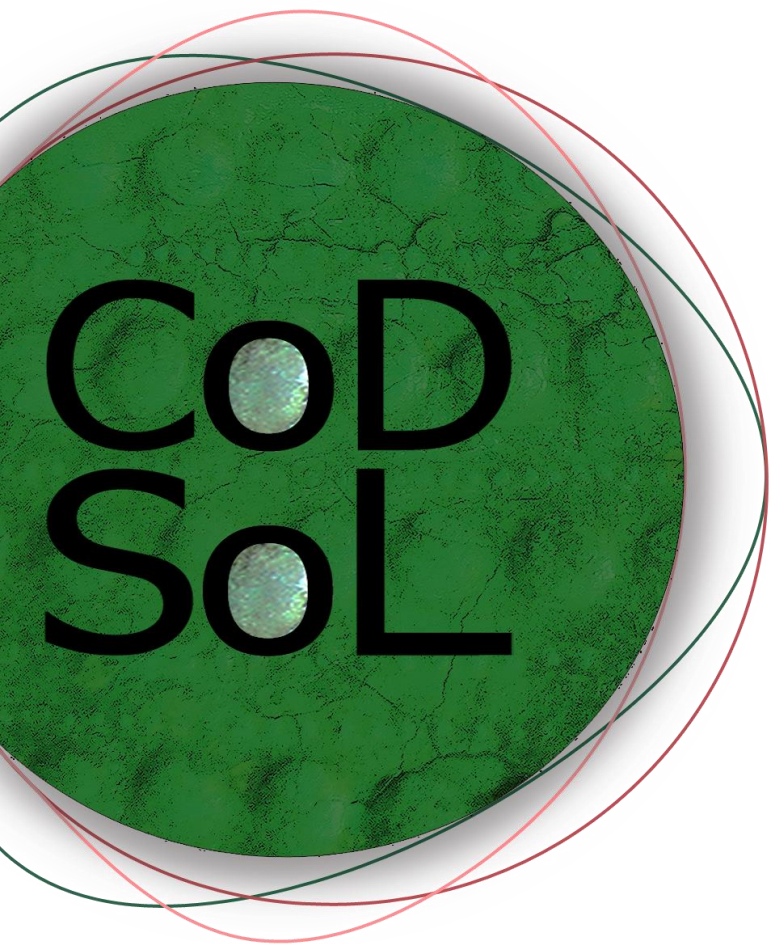
OBLIKOVANJE

Martina Blečić Kavur

FINANČNA PODPORA

Mednarodno konferenco je finančno podprla Fakulteta za humanistične študije Univerze na Primorskem, Koper in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna

KAZALO

KONFERENCA	5
PROGRAM	7
POVZETKI	11
SEZNAM	
UDELEŽENCEV	29

Skupnosti mrtvih, družbe živih:

Pozna bronasta doba vzhodne Slovenije

07. 2018 - 06. 2021

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Iva Bačič Ciglar

Izr. prof. dr. Martina Blečič Kavur

Izr. prof. dr. Boris Kavur

Marija Lubšina Tušek

ZNANSTVENI ODBOR

Prof. dr. Arthur Bankoff (Združene države Amerike)

Izr. prof. dr. Martina Blečič Kavur (Slovenija)

Dr. Marko Dizdar (Hrvaška)

Dr. Vojislav Filipović (Srbija)

Izr. prof. dr. Boris Kavur (Slovenija)

Dr. Daria Ložnjak Dizdar (Hrvaška)

Doc. dr. Marija Ljuština (Srbija)

Dr. Mario Novak (Hrvaška)

Doc. dr. Ivana Pandžić (Bosna in Hercegovina)

Dr. Primož Pavlin (Slovenija)

Doc. dr. Alenka Tomaž (Slovenija)

Mednarodna znanstvena konferenca »Od morja do morja: življenje in smrt v pozni bronasti dobi med »Panonskim« in Jadranskim morjem«, je del dejavnosti, ki se izvajajo v okviru temeljnega nacionalnega raziskovalnega projekta *Skupnosti mrtvih, družbe živih: pozna bronasta doba vzhodne Slovenije*, na Inštitutu za arheologijo in dediščino Fakultete za humanistične študije. Cilj konference je predstaviti najnovejše rezultate iz obdobja pozne bronaste in prehoda na starejšo železno dobo ne samo na področju vzhodne Slovenija, ampak v širši regiji, med Panonsko nižino in Jadranom.

V regiji je prišlo do tektonskih premikov v razumevanju kulturne zgodovine pozne bronaste dobe ter vključenih ekonomskih in ideoloških procesov, ki pa niso bili zgolj posledica novih odkritij, ampak predvsem novih interpretacij odkritega gradiva. Razumevanje rezultatov naravoslovnih analiz je povzročilo premik k multidisciplinarnosti, kjer novi podatki niso zgolj dopolnjevali vedenja, ampak so povzročili novo strukturiranje pripovedi o preteklosti. Na drugi strani pa so nova odkritja s svojo prepoznano kompleksnostjo pospešila razvoje arheoloških metodologij in tehnologij dokumentiranja ter preučevanja ostankov. Vedno večja količina podatkov je danes predvsem posledica številnih novih pogledov na arheološko dediščino.

Stoječ na ramenih velikanov so raziskave zadnjih dveh desetletij pokazale večjo količino arheoloških ostankov, večjo kulturno variabilnost, drugačno prostorsko dinamiko in intenzivnejše kulturne stike v širšem prostoru, kot se je domnevalo pred tremi in pol desetletji, ko se je prvič v večjem obsegu začelo govoriti o problematiki pozne bronaste dobe. Da bi ustrezno razumeli preteklost bomo na kongresu predstavili sedanjosti raziskav in se pogovarjali o prihodnosti.

Zaradi pandemije COVID-19 je konferenca organizirana v virtualnem okolju, na spletni platformi za virtualne dogodke: <https://upr-si.zoom.us/j/9951997882>.

V imenu Organizacijskega odbora

Martina Blečić Kavur, Boris Kavur in Iva Bačić Ciglar

PROGRAM

Četrtek, 20. 05. 2021

10: 00 Pozdravni nagovor

dr. Aleksander Lorenčič (Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož)

10: 10 Zavrč

Boris Kavur, Martina Blečić Kavur in Marija Lubšina Tušek

10: 30 Vatra je život, vatra je smrt – Bioarheološka rekonstrukcija života (i smrti) tijekom kasnog brončanog doba na primjeru Zavrča, istočna Slovenija

Mario Novak

10: 50 Arheološka iskopavanja na lokalitetu Zavrč – Da li digitalna dokumentacija može biti »Out-of-date«?

Nenad Jončić

11: 10 Žarnogrobiščna naselbina v Zavrču – Rezultati arheološkega izkopavanja na lokaciji ureditve križišča regionalnih cest v Zavrču v letu 2010 in 2011

Alenka Jovanović, Slobodan Olić in Rok Žižek†

11: 30 – 11: 45 Odmor

11: 50 Prekmurje v srednji in pozni bronasti dobi

Branko Kerman

12: 10 Tišina – Grobišče iz časa kulture žarnih grobišč

Samo Sankovič

12: 30 Brengova – Srednja bronasta doba sredi Slovenskih goric

Iva Bačić Ciglar

12: 50 – 13: 05 Odmor

13: 10 Selska cesta

Marija Lubšina Tušek, Iva Bačić Ciglar in Boris Kavur

13: 30 Potencial interdisciplinarnih raziskav planih grobišč in grobov pozne bronaste dobe in starejše železne dobe. Primeri iz Pohorskega Podravja

Matija Črešnar, Branko Mušič, Tamara Leskovar, Manca Vinazza, Manca Omahen
Gruškovnjak, Barbara Horn, Agni Prijatelj, Helena Grčman, Nina Zupančič, Eva Dušak,
Andreja Žibrat Gašparič, Fabio Cavalli, Dario Innocenti, Beatriz Bastoz, Igor Medarić in
Luka Gruškovnjak

13: 50 Premiki v dolini reke Solbe na prehodu iz pozne bronaste v starejšo železno dobo

Marko Mele in Anja Hellmuth Kramberger

14: 10 – 14: 25 Odmor

14: 30 Horizont O kot Oloris in Orehova vas – Mlajša ali pozna bronasta doba?

Lucija Grahek

14: 50 Poznobronastodobni grob z grobišča pri gostilni Humek v Dobovi

Primož Pavlin

15: 10 Obrežje

Philip Mason in Bine Kramberger

15: 30 – 15: 45 Odmor

15: 50 Vloga živali v pogrebnih običajih pozne bronaste dobe v jugovzhodnoalpskem prostoru

Borut Toškan in Brina Škvor Jernejčič

16: 10 Preliminary Results of Tin Isotope Analysis of Late Bronze Age Artifacts from Slovenia

Wayne Powell, Ryan Mathur, Arthur Bankoff, Boris Kavur in Martina Blečić Kavur

16: 30 Začetek kulture žarnih grobišč – Pogled od spodaj

Boris Kavur in Martina Blečić Kavur

16: 50 Razprava in zaključek prvega dne

Petek, 21. 05. 2021

10: 00 Pozdravni nagovor

dr. Zrinka Mileusnić (Fakulteta za humanistične studije)

10: 10 Kada utihne oštrice zvuk – Novi nalazi mačeva iz kasnog bronzanog doba sa teritorije Vojvodine

Anđelka Putica

10: 30 Nedostajuća karika – Neka zapažanja o kasnom bronzanom dobu u gornjem toku Zapadne Morave

Katarina Dmitrović

10: 50 Među javom i med snom – Beleške o pršljencima u pogrebnoj praksi bronzanog doba zapadne Srbije

Marija Ljuština

11: 10 Peći u praistorijskim humkama na teritoriji zapadne Srbije

Vojislav Filipović

11: 30 – 11: 45 Odmor

11: 50 Ratnici podzemlja

Mario Gavranović

12: 10 Šakaste grivne sa centralnog Balkana – Uzdarje bogovima, nakit ili simbol?

Jovan Mitrović

12: 30 Minijturni labrisi iz ostava bronzanog doba kao pokazatelji mobilnosti žena

Dragan Jovanović in Barry Molloy

12: 50 Fragmenti i etide na primjeru ostava sjeverne Bosne

Martina Blečić Kavur in Aleksandar Jašarević

13: 10 – 13: 25 Odmor

13: 30 Pogrebne prakse kasnog brončanog doba duž rijeka Save i Drave u Hrvatskoj – Novi uvidi

Hrvoje Kalafatić in Mislav Čavka

13: 50 Ženska svakodnevica u kasnom brončanom dobu – Primjeri s juga Karpatske kotline

Daria Ložnjak Dizdar, Petra Rajić Škanjić in Marko Dizdar

14: 10 Život uz rijeke – Krajolik i komunikacije u kasnom brončanom dobu na primjeru Siska

Ivan Drnić in Daria Ložnjak Dizdar

14: 30 – 14: 45 Odmor

14: 50 Ljudi iza fragmenata – Uporabne značajke lončarije iz Donje Cerovačke špilje

Andreja Kudelić in Dinko Tresić Pavičić

15: 10 Ljudi iza predmeta – Svojstva statusa i prestiža iz Donje Cerovačke špilje

Martina Blečić Kavur, Dinko Tresić Pavičić in Josip Burmaz

15: 30 Vrčin – Preliminarni rezultati analize stabilnih izotopa

Mario Carić

15: 50 Eksploatacija soli između dva mora

Ivana Pandžić

16: 10 Razprava in zaključek konference

Zavrč

Boris Kavur, Martina Blečić Kavur in Marija Lubšina Tušek

Na mejnemu prehodu med Zavrčem in Dubravo Križovljansko je bilo z zaščitnimi arheološkimi raziskavami odkrito dolgotrajno arheološko najdišče. Žgani grobovi in ostanki naselbine iz bronaste dobe so bili odkriti pod številnimi plastmi rimskodobne in srednjeveške poselitve ter cestne infrastrukture, v preteklosti večkrat trasirane natančno pod sedanjo. Ostanki prazgodovinskega grobišča v Zavrču ne predstavljajo posebnosti zgolj zaradi številčnosti odkritih in bogastva posameznih grobov, ampak so priča o izjemno dolgotrajni vpetosti lokacije v mentalne obrazce prostora bronastodobne (in starejšeželeznodobne) družbe. Analize materialne kulture nam ponujajo, zaradi dolgotrajnega pokopavanja na grobišču, možnost vpogleda v kulturne spremembe v času celotnega trajanja pozne bronaste dobe oziroma kulture žarnih grobišč med koncem 15. in 10. stoletjem pr. n. št. na prostoru južnega roba Podravja. Obravnavane v lokalni kot tudi globalni perspektivi nam pričajo o pretoku idej, znanj in blaga, ki je omrežene družbe povezoval z najnovejšimi slogovnimi in tehnološkimi odkritji tedanjega sveta. Zaradi spremenljivosti same materialne kulture kot tudi obredov pokopov na grobišču se odpirajo možnosti za razumevanje predvsem družbenih dinamik tega izjemnega časa v človeški preteklosti.

Ker gre za grobišče z najdaljšo kontinuiteto pokopavanj v regiji, na katerem je bilo odkritih nekaj najbogatejših grobov kulture žarnih grobišč, ki tako z ritualom pokopa kot s izborom grobnih pridatkov odstopajo od regionalnega vzorca, ga na osnovi številnih dejavnikov lahko ocenimo kot posebnega. Razprava se bo osredotočila na nekatere možnosti interpretacije najdišča Zavrč v smislu kontinuitete uporabe prostora, povezane s »konceptom smrti« pozne bronaste dobe severovzhodne Slovenije.

Vatra je život, vatra je smrt – Bioarheološka rekonstrukcija života (i smrti) tijekom kasnog brončanog doba na primjeru Zavrča, istočna Slovenija

Mario Novak

Zaštitna arheološka istraživanja provedena 2007. godine na prostoru međunarodnog graničnog prijelaza Zavrč otkrila su, uz brojne prapovijesne, antičke, srednjovjekovne i novovjekovne slojeve, i kasnobrončanodobnu nekropolu s ukupno 57 paljevinskih ukopa koji se mogu podijeliti u tri različita tipa.

Bioarheološka analiza spaljenih kostiju usredotočila se na rekonstrukciju tafonomskih karakteristika kako bi dobili što bolji uvid u pogrebni ritus, tj. sam čin spaljivanja. Uz to, paleodemografski i paleopatološki podaci dobiveni tom vrstom analize omogućuju nam rekonstrukciju uvjeta i načina života ljudi koji su živjeli na području Podravja tijekom toga razdoblja. I na kraju, usporedba s istovremenim nalazištima iz Slovenije, Hrvatske i Mađarske upotpunit će naše znanje o regionalnim sličnostima i razlikama u kulturnim i biološkim osobinama kao što su pogrebni ritual, demografija i opće zdravlje između različitih zajednica koje su nastanjivale prostor »od mora do mora« tijekom kasnog brončanog doba.

Arheološka iskopavanja na lokalitetu Zavrč – Može li digitalna dokumentacija biti »Out-of-date«?

Nenad Jončić

Tokom proteklih nekoliko godina, u digitalnoj arheologiji došlo je do promena koje su se dogodile u razumevanju načinu izrade, upotrebe i ponovne upotrebe digitalnih podataka. Digitalne tehnologije olakšale su prikupljanje podataka, što je posebno postalo očigledno u izradi arheološke dokumentacije. Vrlo značajno pitanje je vezano za mogućnost ponovne upotrebe već postojećih podataka u digitalnom i nedigitalnom obliku. Posebna pažnja posvećena je analizi kvaliteta prikupljenih digitalnih podataka i pitanju formata u kojima se oni čuvaju.

Digitalni podaci praćeni su meta-podacima, koji se definišu kao podaci o podacima, donoseći dodatne informacije o digitalnom podatku koji smo zabeležili. Sadržaj ovih informacija zavisi od vrste digitalnog podatka koji prate. Međutim metapodaci nekada nisu dovoljni da možemo da shvatimo sve parametre koji su uticali na stvaranje digitalnog podatka i nisu nam od pomoći prilikom rekonstruisanja procesa. Dodatne informacije donose parapodaci, koji su definisani kao podaci o metapodacima. Ovi podaci dopunjuju znanje o podacima koji su prikupljeni. Značaj razumevanja, otkrivanja i prikupljanja ovih podataka je u definisanju kvaliteta i razumevanja procesa digitalnih podataka, koje koristimo u izradi digitalne arheološke dokumentacije.

Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetu Zavrč vršena su tokom proleća 2007. godine, na području koje je predviđeno za izgradnju novog graničnog prelaza između R. Slovenije i R. Hrvatske. Arheološka istraživanja ovog lokaliteta otkrila su arheološke strukture i materijalnu kulturu iz više perioda, srednjeg veka, rimskog perioda i praistorije. Prilikom istraživanja korišćene su u tom trenutku najsavremenije digitalne tehnologije za beleženje podataka i izradu dokumentacije. Analizom tih podataka odgovorićemo na pitanje da li digitalna i digitalizovana arheološka dokumentacija može biti zastarela.

Žarnogrobiščna naselbina v Zavrču – Rezultati arheološkega izkopavanja na lokaciji ureditve križišča regionalnih cest v Zavrču v letu 2010 in 2011

Alenka Jovanović, Slobodan Olić in Rok Žižek†

Najdišče Zavrč - Arheološko najdišče Prodnica se nahaja v severovzhodni Sloveniji, na rečni terasi in pobočjih severovzhodnega dela Haloz, ki se dvigujejo nad okljukom reke Drave na samem jugovzhodnem robu Dravske ravnj.

Posamične neo/eneolitske in rimske najdbe z območja Zavrča so znane že od druge polovice 19. stoletja, vendar pa je bil obstoj večperiodnega bogatega arheološkega najdišča potrjen šele s prvimi arheološkimi raziskavami leta 2007 v sklopu širitve mednarodnega mejnega prehoda Zavrč. V letu 2010 - 2011 je bilo z arheološkim izkopavanjem raziskano področje ureditve križišča regionalnih cest Spuhlja – Zavrč in Zavrč – Drenovec, ki leži slabih 200 m severozahodno od arheoloških raziskav na mejnem prehodu Zavrč. Tudi na tem območju križišča so bili odkriti ostanki naselbine iz časa kulture žarnih grobišč, rimske dobe in poznega srednjega veka.

Sledovi žarnogrobiščne naselbine so se kazali v obliki jam za sohe, večjih jam, pripadajočih hodne površine in jarka. Le ena skupina jam za sohe s pripadajočo hodno površino in kuriščem je bila prepoznana kot ostanek objekta. Na podlagi primerjalne analize razmeroma maloštevilnih tipološko-kronološko opredeljivih odlomkov lončenine, nastanek in trajanje naselbine opredeljujemo v čas starejše do v pozno fazo kulture žarnih grobišč (Ha A - Ha B3). Ostanki žarnogrobiščne naselbine so bili zaznani le vzhodno od križišča. Najbrž gre za del naselbine odkrite na mejnem prehodu Zavrč, ki se je domnevno razprostirala vse do križišča, kjer je dosegla svojo severozahodno mejo.

Prekmurje v srednji in pozni bronasti dobi

Branko Kerman

V Prekmurju so bila med letih 1999 in 2008 z arheološkimi izkopavanji zaradi gradnje avtoceste odkrita naselja in grobišča, ki so dala novo podobo poselitve obmurskih nižav v srednji in pozni bronasti dobi. Naselbina Pod Grunti – Pince, odkrita na skrajnem severovzhodnem robu slovenske države tik ob madžarski meji, prinaša nekatera nova izhodišča za proučevanje srednje in pozne bronaste dobe v širšem prostoru. Naselbina je trajala od 15. do začetka 12. stoletja pr. n. št. Prav tako v ta obravnavan kontekst ob že znanem najdišču Oloris pri Dolnjem Lakošu sodijo novo odkrite prekmurske naselbine Pod Kotom-sever, Nova tabla in Nedelica, kakor tudi naselbina Sodolek v Slovenskih goricah.

Nedavno pa je bila odkrita prva višinska naselbina iz pozne bronaste dobe na Sotinskem bregu (409 m), kar kaže na poselitev prostora tudi gričevnatega Goričkega.

Tišina – Grobišče iz časa kulture žarnih grobišč

Samo Sankovič

Pri raziskavah srednjeveškega in novoveškega grobišča severno od Cerkve Marijinega rojstva na Tišini, smo leta 2019 naleteli na ostanke manjšega grobišča iz časa kulture žarnih grobišč. Dokumentirali smo 15 grobov, od tega 7 grobov s pridatki, večinoma s številčnim keramičnim posodjem. Med najdbami je tudi nekaj kovinskih predmetov, med katerimi izstopa bronasta tulasta sekira.

Brengova – Srednja bronasta doba sredi Slovenskih goric

Iva Bačić Ciglar

Arheološko najdišče Brengova je bilo odkrito na trasi avtoceste severno od glavne ceste Brengova-Cerkvenjak v osrednjem delu Slovenskih goric. Dokumentirani so bili ostanki iz prazgodovine in rimskega obdobja.

Ostanki bronastodobne naselbine so bili razporejeni v severo-vzhodnem delu raziskanega območja. Ohranjene so bile različne jame, kurišča ter ostanki vkopov za nosilne konstrukcije stavb, ki se jih je dalo rekonstruirati v delno ohranjene tlorise petih stavb. Nekoliko odmaknjeno od naselbine je bil vkop, interpretiran kot ostanek groba. V njem sta se nahajala ostanka manjšega lončka ter sklede, ki pa sta veliko mlajša in ju lahko uvrstimo v krog kulture žarnih grobišč.

Večina keramičnega gradiva je močno fragmentirana in na podlagi redkih odlomkov lahko rekonstruiramo nekatere oblike loncev, skodel in skled, izpostavimo pa lahko tudi posode na nogi. Okras ostenij je poznan v obliki apliciranih členjenih in nečlenjenih reber, pogost pa je vrezan okras. Najpogostejše gre za motive visečih šrafiranih trikotnikov, cik-cak linij in pasov oziroma šrafiranih pasov.

Na podlagi oblik posod, predvsem pa vrezanega okrasa keramike ter primerjav z drugih najdišč iz vzhodne Slovenije, Avstrije in Madžarske, lahko naselbino datiramo v sam konec srednje bronaste dobe oziroma v 15. stoletje pr. n. št. Najdba izoliranega groba pa dopolnjuje regionalni vzorec, kjer so pogoste najdbe manjših skupin grobov oziroma celo posameznih pokopov.

Selska cesta

Marija Lubšina Tušek, Iva Bačić Ciglar in Boris Kavur

Arheološko najdišče Selska cesta raziskano je na trasi povezovalne krajeve ceste z avtocesto Slivnica-Draženci – na polju med naseljem Draženci, gradom Turnišče in Selsko cesto na Ptujju oziroma ob nekdanjem koritu reke Drave na drugi holocenski terasi. Odkrite so bile redke najdbe iz

starejše bronaste dobe in ostanki naselbine iz časa kulture žarnih grobišč, prav tako pa razpršene najdbe rimskodobne keramike in gradbenega materiala.

Najobsežnejše intaktne ostanke predstavljajo ostanki severozahodnega obrobja bronastodobne naselbine. Stavbe pravokotne oblike, njih najmanj 7, so bile krožno postavljene okoli praznega prostora, med njimi pa so se nahajale večje jame. Ohranili so se zgolj spodnji deli vkopov za nosilne konstrukcije in nekaj kosov ilovnatga ometa.

Večina arheoloških najdb, oblikovno in kronološko določljivih odlomkov keramike, izvira iz dveh večjih jam, pri čemer je bila druga absolutno datirana v 13. stoletje pr. n. št. Močno fragmentirane keramične najdbe pripadajo večjim loncem, odkritih pa je bilo tudi nekaj odlomkov skled. Ostenja so okrašena z apliciranimi rebri, ki so lahko členjena ali pa tudi ne, odkriti pa so bili le redki odlomki, kjer je bilo ostenje pokrito z barbotinom oziroma je bil ornament izdelan z vrezovanjem.

Najdišče predstavlja še eno izmed naselij iz starejšega dela kulture žarnih grobišč, ki so v zadnjih dveh desetletjih bila odkrita na področju severovzhodne Slovenije.

Potencial interdisciplinarnih raziskav planih grobišč in grobov pozne bronaste dobe in starejše železne dobe. Primeri iz Pohorskega Podravja

Matija Črešnar, Branko Mušič, Tamara Leskovar, Manca Vinazza, Manca Omahen Gruškovnjak, Barbara Horn, Agni Prijatelj, Helena Grčman, Nina Zupančič, Eva Dušak, Andreja Žibrat Gašparič, Fabio Cavalli, Dario Innocenti, Beatriz Bastoz, Igor Medarić in Luka Gruškovnjak

Raziskave planih grobišč imajo na Slovenskem dolgo tradicijo, na čelu katere stoji znamenito prvo žarno grobišče v Rušah. Sledile so številne terenske in druge raziskave, s pomočjo katerih smo dodobra spoznali skupnosti, ki so v času pozne bronaste in starejše železne dobe bivale na prostoru med Alpami in Panonijo. A sodobne raziskave planih grobišč so razmeroma redke in naše znanje še vedno pogosto temelji predvsem na raziskavah najdiščih, izkopanih pred več desetletji ali tudi več kot stoletjem. Ob tem pa se v arheološki znanosti uvaja vse več tehničnih novosti, z njihovo uporabo pa se oblikujejo sodobni interdisciplinarni metodološki pristopi, ki odpirajo številne nove možnosti tudi pri raziskavah planih grobišč in grobov iz pozne bronaste in starejše železne dobe.

V predstavitvi povzemamo nekaj interdisciplinarnih raziskav, ki smo jih v zadnjih letih izvajali predvsem na območju Pohorskega Podravja, kot so na primer grobišča v bližini utrjenih naselbin Novine nad Šentiljem, Poštela nad Razvanjem in Brinjeva gora nad Zrečami. Z njimi smo pridobili številne nove podatke in predvsem izkušnje, na več načinov pa smo tudi spoznali, da smo v preteklosti verjetno marsikaj tudi spregledali in/ali pomanjkljivo interpretirali.

Naslednji (logičen) korak bi bil, da se raziskovalci čim bolj povežemo in (po zmožnostih) ob upoštevanju izkušenj interdisciplinarnih raziskav, ki preverljivo prinašajo dobre rezultate, oblikujemo bolj enotne strategije za raziskovanje planih grobišč in grobov v prihodnosti.

Premiki v dolini reke Solbe na prehodu iz pozne bronaste v starejšo železno dobo

Marko Mele in Anja Hellmuth Kramberger

Na prehodu iz pozne bronaste v starejšo železno dobo se je relativno majhen položen vrh, imenovan Burgstallkogel pri Großkleinu (Avstrija), v zaledju doline reke Mure povzpel v eno najpomembnejših naselbin halštatskega obdobja v jugovzhodnih Alpah. Zdi se, da sta bila strateška lega nad dolinama rek Sulm (Solba) in Saggau in naravni viri v tej zaprti mikroregiji, ključna dejavnika za razvoj naselbine in nastanek prostranih gomilnih grobišč. Med leti 2017 in 2019 je Universalmuseum Joanneum s partnerji izvedel EU-projekt Iron-Age-Danube, ki ga je financiral *Interreg Danube Transnational Programme*. Projekt nam je omogočil, da smo lahko usmerili pogled v celotno mikroregijo dolin reke Sulm in reke Saggau ter poskusili razumeti dinamiko krajine te regije v pozni bronasti in starejši železni dobi. Eno glavnih vprašanj raziskave je bilo, kako so prebivalci naselja na Burgstallkoglu uporabljali in nadzorovali prostor in naravne vire. V raziskavah smo poskusili rekonstruirati mrežo naselbin v mikroregiji in razviti model, ki ga bi bilo možno prenesti na številne regije slovenske in avstrijske Štajerske. V tem kontekstu je imela pomembno vlogo primerjava razvoja naselja Burgstallkogel z drugim naseljem na hribu na Königsbergu pri Heimschuhu, ki se nahaja približno 4,5 km stran. Na podlagi C14-datacije in specifičnih keramičnih najdb je bilo ugotovljeno, da je nastalo naselje na Königsbergu ob koncu obdobja kulture žarnih grobišč in je bilo uničeno v požaru med 1000-800 pr. n. št. Kasneje, v halštatskem obdobju, pa je bil vrh hriba očitno manj intenzivno obljuden, v nasprotju s halštatskim centrom na Burgstallkoglu. V prispevku želiva nekoliko podrobneje osvetliti proces prehoda iz pozne bronaste v starejšo železno dobo na primeru omenjene mikroregije. Raziskave kažejo, da so vzporedno s spremembami v načinu pokopa in materialni kulturi potekali tudi premiki prebivalstva, centralizacijski procesi in spremembe v vlogah posameznih lokacij.

Horizont O kot Oloris in Orehova vas – Mlajša ali pozna bronasta doba?

Lucija Grahek

V zadnjih dveh desetletjih sta se v okviru preučevanja začetkov pozne bronaste dobe v osrednji in vzhodni Sloveniji uveljavila termina horizont *Oloris – Podsmreka* in horizont *Rogoza – Orehova vas*. S primerjavo vsebin, ki ju ta dva termina označujeta, bomo pretresali mnenja o relativnem kronološkem okvirju in različnih poimenovanjih.

Ko uporabljamo termina, ki smo ju združili v Horizont O, razmišljamo o pozni srednji (*Spät Mittlere Bronzezeit*), mlajši (*Jüngere Bronzezeit*) ali začetku pozne bronaste dobe (*Ältere Spät Bronzezeit*)? In kdaj se pravzaprav začne kultura žarnih grobišč (*Urnenfelderzeit*)?

Poznobronastodobni grob z grobišča pri gostilni Humek v Dobovi

Primož Pavlin

V predavanju so na kratko povzeti rezultati zaščitnih izkopavanj leta 1981 v Dobovi, kjer je bilo na zemljišču Antona Humeka, po katerem je najdišče poimenovano, odkritih 34 grobov iz pozne bronaste dobe, rimske dobe in zgodnjega srednjega veka.

Najstarejši grob, grob št. 33, ki ga podrobneje predstavljam, datira v 10. stoletje pr. n. št. Na istem območju so pokopavali še od 2. ali začetka 3. do 4. stoletja ter med drugo polovico 8. in prvo polovico 9. stoletja. Iz teh obdobjev so v bližini znana še druga najdišča, ki kažejo, da je bilo območje Brežiških vrat gosto poseljeno.

Obrežje

Philip Mason in Bine Kramberger

Arheološko najdišče Obrežje leži na območju mednarodnega mejnega prehoda Obrežje, na jugovzhodni strani Brežiških vrat in spada med tista obsežna najdišča, ki kažejo na poseljenost prostora v različnih obdobjih. Raziskan del ravnice je bil najprej poseljen v zgodnji bakreni dobi (lasinjska kultura), nato v srednji in pozni bronasti dobi, še enkrat v rimskem obdobju (vojaški tabor) in nazadnje v srednjem veku.

V pozno bronasto dobo je datirano tudi grobišče, sestavljeno iz 358 žganih in 4 skeletnih grobov ter 19 jam razoranih grobov. Grobovi so se nahajali v treh, prostorsko ločenih skupinah, stran od prazgodovinskih poselitvenih jeder. Večja skupina je štela 328 žganih grobov in razoranih grobov ter 4 skeletne grobove, medtem ko sta manjši skupini šteli po 10 in 39 žganih grobov. Analize keramičnih žar in grobnih pridatkov so pokazale, da se je pričelo v vseh treh delih grobišča pokopavati približno sočasno, po vsej verjetnosti že v zgodnji pozni bronasti dobi (Bd D ali Bd C2/D), morda celo prej. V obeh delih grobišča z manjšima skupinam grobov, se je nato prenehalo pokopavati na začetku mlajše žarnogrobiščne obdobja (Ha A2/B1, Ha B1), medtem ko se je v tretji skupini kontinuirano pokopavalo vse do konca stopnje Ha B2/3. V najzgodnejših najdbah se kažejo povezave na eni strani s skupino Belegiš 2 v spodnjem Podonavju in na drugi s skupino Baierdorf-Velatice iz Bd D/Ha A1 v srednjem Podonavju. Od stopnje Ha A1 dalje, pa je najti številne vzporednice predvsem na grobiščih, ki sodijo v kulturni krog skupine Dobova-Velika Gorica. Grobišče na Obrežju je eno od največjih grobišč iz pozne bronaste dobe v Sloveniji, ki je bilo izkopano v novejšem času, z upoštevanjem

načel arheološke stratigrafije. Zato rezultati raziskav, podprti z interdisciplinarnimi raziskavami (^{14}C AMS analize, antropološke, arheozoološke in arheobotanične analize) pomembno dopolnjujejo naše poznavanje kronologije, kakor tudi pogrebnega rituala v žarnogrobiščnem obdobju.

Vloga živali v pogrebnih običajih pozne bronaste dobe v jugovzhodnoalpskem prostoru

Borut Toškan in Brina Škvor Jernejčič

Živalski ostanki iz grobov so praviloma razumljeni kot grobni pridatek, ostanek popotnice umrlemu, ostanek pogrebnih gostij ali običajev povezanih z žrtvovanjem/darovanjem živali ob pogrebnih slovesnostih. V prispevku bo prikazano, da je mogoče z analizo tovrstnega gradiva pridobiti vpogled v simbolno vlogo posameznih živali v določenih bronastodobnih skupnostih na prehodu 2. v 1. tisočletje pr. n. št. Šele v grobovih iz tega časa, torej iz starejšega, predvsem pa iz mlajšega žarnogrobiščnega obdobja, beležimo namreč prisotnost živalskih ostankov, kar ne preseneča, saj so starejši grobovi na Slovenskem izredno redki. Opazen porast se nadalje kaže v grobovih iz starejše železne dobe. Poznavanje vloge živali v poznobronastodobnih pogrebnih običajih jugovzhodnoalpskega prostora je bilo do nedavnega skopo, v zadnjih letih pa so analize živalskih ostankov z grobišč naše vedenje o tem pomembno obogatile.

V pričujoči predstavitvi bo podan pregledni oris grobov z živalskimi ostanki s sedmih žganih grobišč (stopnji Ha A in Ha B), to so Pobrežje pri Mariboru, Gračič pod Brinjevo goro, Zavrč, Žadovinek pri Krškem, Dobova, Obrežje in Dvorišče SAZU v Ljubljani. Zbir najdb, v vseh primerih gre za posamezne kosti in ne za daritev/pokop cele živali, vključuje večinoma ostanke domačih in lovnih vrst sesalcev, v enem izmed grobov pa je bil odkrit odlomek lupine sladkovodne školjke. Na podlagi taksonomske opredelitve gradiva, zastopanosti skeletnih elementov in prisotnosti morebitnih sledi človekovih aktivnosti (npr. ožganost, vrezi) bo podana razlaga prisotnosti tovrstnih ostankov v žganih grobovih. Z umestitvijo arheozooloških najdb v širši arheološki kontekst želimo prepoznati vzorce morebitnih ustaljenih obrednih-pogrebnih praks in znotraj njih pomen in vlogo določenih živalskih vrst.

Preliminary Results of Tin Isotope Analysis LBA-EIA Artifacts from Slovenia

Wayne Powell, Ryan Mathur, Arthur Bankoff, Boris Kavur in Martina Blečić Kavur

Tin isotopic analysis has been demonstrated to be an effective means by which bronze artifacts may be grouped based on variations in the average isotopic composition of tin ores from which they were manufactured. In the Central Balkans, three geographically distinct groups have been defined: 1) Vojvodina-Transylvania-Central Europe, likely associated with ores from the West Pluton of the Erzgebirge (e.g., Krasno, Horni Slavkov); 2) Central Serbia, with ores sourced from Mt. Cer; and, 3) Southern Serbia-Western Bulgaria originating from an as yet unidentified tin deposit of that is enriched in lighter isotopes of tin.

Seventy-seven bronze artifacts of Late Bronze Age through Late Iron Age from 18 sites across Slovenia were analyzed for Sn isotopes. Values of $\delta^{124/116}\text{Sn}$ (NIST 3161A Sn standard; Lot# 07033) are positively skewed, ranging from 0.39 to 1.14‰, with a median and mode value of ~0.7‰. The central tendency of the Slovenian samples is similar to that of artifacts from Central Serbia. However, the Slovenian artifact compositions are positively skewed, while those from Central Serbian artifacts are skewed to lower $\delta^{124/116}\text{Sn}$ values. Therefore, the tin in these objects does not appear to have the same provenance as that found in coeval artifacts from the Central Balkans and East-Central Europe.

Taking into account $\delta^{124/116}\text{Sn}$ distribution of the Slovenian bronzes and tin ores of Europe and Asia, as well as patterns in the geographic connectivity of average $\delta^{124/116}\text{Sn}$ artifact compositions, tin used for the manufacture of Slovenian bronzes, was most likely sourced from either an extension of the metal trade of the Eastern Mediterranean (derived from the Taurus and Tianshan Mountains), and/or the tin ores of southern Sardinia.

Začetek kulture žarnih grobišč – Pogled od spodaj.

Boris Kavur in Martina Blečić Kavur

Obsežna izkopavanja v zadnjih dveh desetletjih v vzhodni Sloveniji so nam omogočila, da smo dobili podatke o notranji strukturi bronastodobnih naselij ter dinamiki njihovega prostorskega razvoja. Izkopanih je bilo vsaj pet večjih (Rogoza, Orehova vas, Sodolek, Pod Kotom-sever in Pince) ter več kot 10 manjših najdišč iz obdobja od 18. do 11. stoletja. pr. n. št. Absolutnim datacijam večine najdišč so se pridružili še rezultati sistematičnih raziskav in danes razpolagamo z največjim zbirom absolutno datiranih kontekstov prav za obdobje bronaste dobe. Posledično so bili predstavljeni tudi poskusi interpretacij relativne kronologije tega prostora.

Terenske raziskave in datacije pa so prinesle številna nova spoznanja o sami poselitvi – analize arheoloških najdb in ocene datumov so pokazale, da sta bili v skoraj vseh naseljih zabeleženi vsaj dve fazi poselitvenih dejavnosti, na nekaterih pa celo več. Med najzanimivejšimi za interpretacijo konca srednje bronaste dobe sta najdišči Sodolek in Brengova v osrednjem delu Slovenskih goric. Na Sodoleku so analize pokazale prostorsko diferenciacijo struktur in razlike v oblikah in okrasju keramike. Starejša keramika, okrašena z vrezanimi motivi šrafiranih visečih trikotnikov in šrafiranih trakov poznana je tudi z najdišč iz Avstrije in Madžarske.

Z dobljenimi radiokarbonskimi datumi, kot tudi primerjavo z drugimi najdišči v širši regiji lahko natančno določimo obdobje, ko se je tovrstna keramika nehala pojavljati - konec 15. in v začetku 14. stoletja pr. n. št. je prišlo do spremembe oblik in okrasov keramike na naselbinah. Takrat so se pojavile nove oblike, prav tako pa je v tem času prišlo do spremembe obreda pokopavanja – v regiji so se pojavili žarni pokopi oziroma začela so se žarna grobišča.

Kada utihne oštrice zvuk – Novi nalazi mačeva iz kasnog bronzanog doba sa teritorije Vojvodine

Andželka Putica

Kasno bronzano doba je bilo vreme intenzivnog društveno-političkog razvoja i komunikacije na daljinu u kojem presudnu ulogu imaju mačevi kao predmeti visoke simboličke i kulturne vrednosti. Kontekst odlaganja mačeva otkriva veliku prostornu različitost. Ovaj međuregionalni nesklad ukazuje na specifične kulturne transformacije iste vrste predmeta unutar određenih društava. Specifično deponovanje mačeva u zemlji ili vodi bila je vrlo česta i ponavljana praksa tokom celog bronzanog, a pre svega tokom kasnog bronzanog doba. Čak i unutar samih kategorija deponovanja vide se razlike u postupanju s mačevima. Smatra se da je odlaganje namerno uništenih mačeva preduzimano iz dva razloga: funkcionalno uništavanje – recikliranje ili »žrtveno« uništavanje, kao ponuda bogovima. Ti se zaključci obično izvode na osnovu stanja i konteksta samih predmeta.

Ozbiljna oštećenja koja uključuju uništavanje, oduzimaju predmetu simboličku snagu i vrednost, a takođe isključuju mogućnost reupotrebe u prethodnom obliku i funkciji. Metalni predmeti iz kasnog bronzanog doba, otkriveni u ostavama, vrlo su se često lomili, pa su namerno lomljenje i uništavanje mačeva definirani kao kodifikovani postupci koje vode do društvene i ritualne akcije.

Predavanjem će biti prikazano nekoliko namerno uništenih mačeva sa jezičkom iz različitih konteksta deponovanja. Četiri od šest prikazanih primeraka pokazuju vidljive znake oštećenja: savijanje ili uvijanje oštrice i lomljenje, učinjene pre odlaganja. Dva primerka sa teritorije Sombora i jedan sa teritorije Rume, pripadaju slučajnim nalazima, dok su tri primerka nalazi iz ostava: sa teritorije Bečaja i Srema. Bez obzira na različite i čak nepouzdate kontekste, mačevi predstavljaju važan doprinos dosadašnjem stanju istraživanja u pogledu tipologije, hronologije i distribucije mačeva se jezičkom.

Nedostajuća karika – Neka zapažanja o kasnom bronzanom dobu u gornjem toku Zapadne Morave

Katarina Dmitrović

Zapadno Pomoravlje predstavlja važnu komunikaciju između zapadne i centralne Srbije koje ni geomorfološki niti kulturno ne čini jedinstvenu celinu. Naime, u gornjem toku pripada brdsko-planinskoj regiji tipičnoj za zapadni Balkan, koju tokom bronzanog doba obeležavaju kulture s dominirajućim sahranjivanjem pod humkama. Donji tok Zapadne Morave karakterište široka i plodna rečna dolina, pa je i kulturni razvoj u bronzano doba bio potpuno drugačiji.

Arheološka istraživanja u zapadnoj Srbiji, kojoj pripada i gornji tok Zapadne Morave, traju duže od sedam decenija. Istraženo je više od 50 grobnih humki čija je arheološka građa omogućila detaljnije

analize. Međutim, nije bilo uvek moguće precizno datirati bez hronološki osetljivog materijala kao što su keramika i metalni predmeti, te je primećen priličan nedostatak grobova iz kasnog bronzanog doba. Tako je jedan broj grobova determinisan na osnovu ritualne prakse i oblika grobne konstrukcije, što će se pokazati kao nesigurna odrednica.

Zahvaljujući novim projektima dobili smo nekoliko C14 datuma koji su omogućili reviziju starijih analiza. Na taj način je određeno da kasnom bronzanom dobu pripadaju, pored već jasno određenih grobova iz Stapara, Baluge i Turice i centralni grobovi bez grobnog inventara iz humki u Krstacu i Jančićima, koji su ranije datirani u rano bronzano doba. Iako su na taj način samo uslovno determinisani, njihova egzaktna provera je nedvosmisleno pokazala pravo stanje i činjenicu da su ipak nastali u kasno bronzano doba. S druge strane, sigurno je da na navedenim nekropolama postoje i grobovi iz ranog i srednjeg bronzanog doba, što ukazuje na veoma drugu tradiciju humke kao svetog mesta, koje traje i više od jednog milenijuma. Novi rezultati potvrđuju potrebu datiranja svake moguće grobne celine kako bi se sa sigurnošću utvrdila hronologija, posebno za kasno bronzano doba, koje je do skora predstavljalo priličnu nepoznanicu.

Među javom i med snom – Beleške o pršljencima u pogrebnoj praksi bronzanog doba zapadne Srbije

Marija Ljuština

Pogrebna praksa zajednica kasne faze srednjeg bronzanog doba i inicijalne faze kasnog bronzanog doba zapadne Srbije proučava se duže od jednog veka. Zahvaljujući tome, nivo opšteg znanja o načinu kako su se ljudi iz prošlosti suočavali sa smrću i tretirali svoje pokojnike nije nizak. Ipak, mnogo je specifičnosti u materijalnim svedočanstvima koje zavređuju našu posebnu pažnju. Među njima je i praksa polaganja pršljenaka za vreteno u grobove.

Alatke za pređenje i tkanje bile su od značaja samo za osobu koja ih je koristila i shodno tome imale su simboličku vrednost kada su polagane u grob. Lične predmete koji su pratili pokojnika treba posmatrati kao poseban izbor iz njihove imovine, koji su načinile osobe koje su se starale o pogrebu. Ti predmeti su bili obavezni ili poželjni za izvođenje pogrebnih obreda u skladu sa kulturnim, ritualnim i religijskim normama. Takođe se može razmišljati i o ispunjavanju lične emotivne želje i/ili zaveta.

Brzi uvid u grobni inventar nekropola u regionu zapadne Srbije doneo je kao rezultat veoma mali broj grobnih jedinica koje su sadržale keramičke pršljenke. Na osnovu toga ne može se zaključiti da je prilaganje pršljenaka bilo široko rasprostranjeno. Imajući u vidu retkost grobova sa pršljencima, interpretaciju bi za konkretne slučajeve trebalo tražiti na individualnom nivou. Polaganje pršljenka, malenog oruđa koje je možda bilo neodvojivi deo pokojnikove/pokojnične pojave, kao ličnog dara, moglo bi se razumeti kao način da se ostane povezan večitom niti života, stvarajući tanko pletivo »među javom i med snom«, i prevaziđe smrt.

Peći u praistorijskim humkama na teritoriji zapadne Srbije

Vojislav Filipović

Pre trideset godina, M. Zotović je u monografiji *Arheološki i etnički problemi bronzanog i gvođenog doba zapadne Srbije* skrenuo pažnju na problem pojave peći u praistorijskim humkama i taj fenomen okarakterisao kao deo složenog pogrebnog rituala iz perioda poznog bronzanog doba. Nažalost, većina arheologa koja se bavila problematikom sahranjivanja pod humkama nije uočila ovaj podatak, pa je neretko peći zanemarivala prilikom istraživanja, karakterisala ih kao spališta, a ponekad opredeljivala i u poznije periode.

Prilikom arheoloških iskopavanja nekropole Prorište, u svakoj od šest istraženih humki registrovana je barem po jedna peć. Uvidom u publikovane rezultate istraživanja humki na teritoriji Srbije, do sada je registrovano 15 peći na sedam nalazišta u 12 humki. S obzirom na činjenicu da ni u prethodnim, ni u potonjim periodima praistorije nemamo analogne pojave, čini se da je problematiku postojanja peći u humkama doista teško rešiti i valjano interpretirati. Dodatni problem predstavlja i to što najveći broj peći nema bilo kakav pokretni materijal koji bi ukazao na konkretnu funkciju, kao i stereotip da peć funkcionalno mora biti povezana sa kućom. Isto tako, peći se ne smeju smatrati mestom spaljivanja pokojnika, budući da ono zahteva veliku površinu na koju bi se postavila lomača, a što je ponekad stidljivo predlagano kao rešenje ovoga problema. Konsultujući etnografsku literaturu i balkanske običaje vezane za vatru, peć (ognjište) i pokojnike, moguće je da su peći u humkama služile u kultu vezanom za dušu pokojnika, odnosno za njeno kontrolisanje i »vezivanje«. S obzirom na to da se prilikom sahrane manji broj pogrebnih radnji vrši zarad preminuloga, već u korist preostale – živeće populacije, pojavu peći u humkama verovatno treba smatrati mestom boravka duše pokojnika. Stoga ove peći loše izrade i nisu korišćene u »normalne« svrhe, već su trebale da zamene kućno ognjište gde po verovanju žive duše predaka.

Ratnici podzemlja

Mario Gavranović

Jedan od najučestalijih narativa koji se vežu uz bronzano doba je onaj o izdvajanju i usponu specifičnog društvenog sloja ratnika, prepoznatljivog po metalnim predmetima čija je primarna namjena nanošenje tjelesnih povreda ili pak zaštita od povređivanja. Već od srednjeg bronzanog doba (oko 1600. godine pr. n. e.) pojavljuju se mačevi kao nedvojbeno obilježje ratnika i kao najefikasnije i tehnološki najsavršenije oružje. U ratničku opremu mogu se ubrojiti i koplja, bodeži i sjekire iako svi oni, za razliku od mača, mogu imati i sekundarnu namjenu (lov, prerada).

Na postojanje i razvitak ratnika među bronzanodobnim zajednicama na prostoru zapadnog Balkana ukazuju prije svega grobni nalazi mačeva, iako je njihov broj osjetno manji nego u susjednim regijama a u nekim područjima, kao što je npr. Glasinac u istočnoj Bosni, nalazi oružja u potpunosti

nedostaju uprkos relativno velikom broju poznatih grobova. S druge strane u pojedinim mikroregijama može se konstatirati određeni kontinuitet grobova sa mačevima kroz nekoliko generacija. Iako je ova situacija najvjerojatnije uslovljena različitim obrascima deponiranja predmeta te je određen broj mačeva stavljen u zemlju i vodu bez mogućnosti individualne asocijacije, ukupan broj ratničkih obilježja ipak je mali.

Na osnovu tipoloških i novijih arheometalurških istraživanja može se pretpostaviti kako su prvi mačevi srednjeg bronzanog doba sa zapadnog Balkana uglavnom usko povezani ili sa Karpatskom kotlinom ili sa Italijom što nije iznenađujuće s obzirom na geografsku poziciju. S početkom kasnog bronzanog doba (13 – 12 stoljeće pr. n. e.) pojavljuju se mačevi široke rasprostranjenosti (npr. tip Reutlingen) koji često pokazuju lokalne elemente, uglavnom deponirani van grobnog konteksta. Tek u završnoj fazi kasnog bronzanog doba (10. – 9. stoljeće pr. n. e.) mogu se izdvojiti grobovi ratnika poput onoga iz Velike Gorice ili Tešnja koji svjedoče o postojanju lokalne aristokracije sa ratničkom pozadinom.

Šakaste grivne sa centralnog Balkana – Uzdarje bogovima, nakit ili simbol?

Jovan Mitrović

Šakaste grivne koje se čuvaju u Zbirci bronzanog doba Narodnog muzeja u Beogradu predstavljaju specifične bronzanodobne predmete poznate u arheološkoj literaturi i pod terminom grivne tipa Juhor. U pitanju su šuplje ili punolivene, otvorene grivne kružnog preseka koje su u većini do sada poznatih primeraka ukrašene bogatim geometrijskim motivima. Nemaju arheološki kontekst ali zbog estetskih karakteristika i kvaliteta izrade, ova vrsta arheoloških predmeta i nakon 130 godina od prvog publikovanja izaziva veliko interesovanje stručne ali i šire javnosti. Njihova interpretacija predstavljala je izazov za sve dosadašnje istraživače, pa i unatoč tome njihova namena još nije sa sigurnošću potvrđena.

Mnogi arheolozi smatraju da masivniji tip grivni predstavlja zavetne darove dok grivne manjih dimenzija tumače funkcionalnim nakitom koji se koristio na uobičajeni način, kao modni detalj. Treba imati u vidu i da je posjedovanje predmeta potpuno lišenih praktične svrhe takođe važna odlika posebnog društvenog statusa jer potreba stvarajuće elite za statusnim simbolima nesumnjivo je igrala značajnu ulogu u kulturnom, političkom, ekonomskom i estetskom obrascu bronzanodobnih stanovnika na centralnom Balkanu. Postoje pretpostavke da masivne grivne i njihova složena ornamentika sugerišu da je reč o insignijama koji mogu da ukazuju na statusne ili votivne karakteristike određenih bronzanodobnih zajednica; da su možda predstavljale simbol vlasti ili moći (aristokratije), možda čak i apstraktnu figuru određenih članova zajednice (stranca metalurga), ljudi koji su mogli biti istaknuti u životu a idealizovani u smrti? U svakom slučaju, verujemo da su ovi predmeti, bilo da su votivni, modni, rodni ili statusni simbol, slali dominantnu vizuelnu poruku.

Minijaturni labrisi iz ostava bronzanog doba kao pokazatelji mobilnosti žena

Dragan Jovanović in Barry Molloy

Ostave kasnog bronzanog doba često sadrže predmete, koji originalno potiču iz udaljenih krajeva i koji predstavljaju važan izvor informacija za interpretaciju i datovanje same ostave. Neki od ovih predmeta nam ponekad mogu mnogo reći i o različitim društvenim aspektima i bliže povezati sa određenim grupama. Segmenti pojasa u obliku labrisa predstavljaju karakterističnu vrstu predmeta čija pojava u ostavama kasnog bronzanog doba nije do sada privukla više pažnje. Ovom prilikom pokušaćemo da ukažemo na neka važna pitanja koja se tiču značaja i uloge segmenata pojasa u obliku labrisa u ostavama kasnog bronzanog doba. Poseban akcenat biće stavljen na one predmete koji se javljaju van severne Makedonije, koja je identifikovana kao matična oblast.

Fragmenti i etide na primjeru ostava sjeverne Bosne

Martina Blečić Kavur in Aleksandar Jašarević

Ostave iz sjeverne Bosne, osobito one uz tok same rijeke Bosne, kulturno se i tehnološki interpretiraju u uskoj povezanosti s emanentnim obrascem njihova manifestiranja na širem prostoru jugozapadne Panonije i njezine iznimno bogate Posavine. Trenutno postoje podaci za 11 ostava iz regije, s dostupnih više od 600 predmeta i ulomaka. Većina ostava na svoj su osobit način logičan odraz kulturnih okolnosti tog vremena i prostora poput ostava iz Majdan/Ridžala, Paležnice, Cvrtkovaca i Srebrenika. Tipološko-stilskom analizom i kronološkom atribucijom sve su one pridružene starijem razdoblju kultura polja sa žarama, tj. definirane u okviru II faze ostava Bosne i Hercegovine 13. i 12. stoljeća pr. Kr.

U dosadašnjim je analizama bosanskih ostava težište bilo posvećeno predmetima kao dragocjenom izvoru tipološko-kronološkog vrednovanja, osobitim fragmentima i njihovim simboličko-semantičkim vrijednostima. Međutim, pitanje međusobne povezanosti, nadopunjavanja, odstupanja i izvornosti otvaraju mogućnosti brojnih *etida*, tj. tehničkih studija koje svakako pridonose savladavanju mnogih problema i novih saznanja tog zagonetnog paneuropskog fenomena kasnog bronzanog doba i na tom regionalnom prostoru.

Pogrebne prakse kasnog bronzanog doba duž rijeka Save i Drave u Hrvatskoj – Novi uvidi

Hrvoje Kalafatić in Mislav Čavka

Proteklih godina provedena su brojna arheološka istraživanja na nekoliko lokaliteta kasnog bronzanog doba u istočnom dijelu Hrvatske. Neki iskopani lokaliteti uključivali su naselje i groblje. Zajednice kasnog bronzanog doba u slivu rijeke Save u istočnoj Hrvatskoj i sjevernoj Bosni imaju

prepoznatljiv ritual pokopa s urnama okrenutim dnom gore. Nedavna iskapanja u Petrijevcima kod Osijeka otkrila su brončanodobno groblje s kombiniranim »standardnim« ritualom i ritualom s »obrnutom urnom«, što je dalo nove uvide u dinamiku dviju susjednih zajednica iz toga doba. Na temelju rezultata tih iskopavanja moguće je utemeljeno pretpostajati o obrascima smještaja i pojave grobalja, običajima i obredima karakterističnim za stanovništvo kasnog brončanog doba u široj regiji.

Posebna pozornost posvećena je proučavanju rituala pogrebnog spaljivanja i organizaciji groblja. Također, upotreba keramike u grobnom obredu pokazala se važnom za razumijevanje običaja tih populacija. Nedavna interdisciplinarna paleoradiološka istraživanja pružila su potpuno novi uvid u urne i grobni obred. Sada je moguće rekonstruirati i profinjenije postupke pogrebnog rituala.

Ženska svakodnevica u kasnom brončanom dobu – Primjeri s juga Karpatske kotline

Daria Ložnjak Dizdar, Petra Rajić Škanjić in Marko Dizdar

Antropološke analize spaljenih grobova ukazale su na mogućnost tumačenja razlika i diferencijaciju među grobovima kulture polja sa žarama. Najbrojniji nalazi u grobovima kulture polja sa žarama su keramičke posude koje su sadržavale različitu hranu i piće. Dijelovi nakita i nošnje rjeđe su bili grobni prilog. Neke od uočenih razlika u nalazima mogu se tumačiti prema spolu pokojnika.

Kombinirane bioarheološke analize i interpretacije nekoliko groblja kasnog brončanog doba s područja sjeverne Hrvatske omogućila su detaljniju analizu grobnog inventara žena koji se razlikuje u kronološkom i geografskom okviru. Na primjeru grobova žena iz Poljane Križevačke, Slatine, Batine i Doline pokušat ćemo predstaviti neke dijelove perspektive ženske svakodnevice u kasnom brončanom dobu. Zdravlje žena, briga o hrani, odjeći, mlađim članovima zajednice i ritualima mogu se tumačiti iz tragova u arheološkom zapisu.

Život uz rijeke – Krajolik i komunikacije u kasnom brončanom dobu na primjeru Siska

Ivan Drnić in Daria Ložnjak Dizdar

Sporadični nalazi arheoloških predmeta s područja današnjeg Siska potječu već iz mlađeg kamenog, odnosno bakrenog doba, ali znatnije povećanje broja predmeta može se pratiti od kasnog brončanog doba, odnosno od druge polovice 2. tisućljeća pr. Kr. Iako malobrojni dostupni podatci upućuju na to da se prvo naselje formiralo između 1100. i 1000. godine pr. Kr. (Ha A2 – Ha B1) na desnoj obali Kupe (položaj Pogorelac), određen broj metalnih predmeta, od kojih pojedini primjerci potječu iz rijeke Kupe, nešto je stariji i datiraju se u stariju fazu kasnog brončanog doba (1300. – 1100. pr. Kr / Br D – Ha A1).

Također, na suprotnoj strani rijeke Kupe u odnosu na naselje, 2013. godine otkriven je jedini poznati paljevinski grob u kojemu su se nalazile tri keramičke posude: niska zdjela uvučenog ruba ukrašenog

kosim kanelurama, bikonična šalica izvučenog ruba s visokom fasetiranom drškom te lonac zaobljenog trbuha i koničnog vrata s manjom trakastom drškom na prijelazu trbuha u vrat. Analogije za opisani keramički materijal nalazimo u grobnim cjelinama grupe Velika Gorica-Dobova, što upućuje na kontakte s kasnobrončanodobnim zajednicama tijekom razdoblja od 11. do 9. st. pr. Kr. (Ha A2 – B) koje su obitavale uz rijeku Savu od Krškog polja, preko šireg zagrebačkog područja do Turopolja.

U kontekstu sisačkog brončanodobnog naselja važno je spomenuti i nalaze četiri torkvesa od zlatne žice izrađenih na specifičan način od upletene i prekovane zlatne žice koja je mjestimično raskovana u pravokutne dijelove ukrašene urezivanjem. Ovaj specifičan stil izrade pojavljuje se na nekoliko istovremenih nalaza u ostavama blaga u zapadnom dijelu Karpatske kotline. Ovi izuzetni zlatni nalazi, koji su pronađeni na međusobnim razdaljinama i do 150 km, tumače se kao proizvodi jedne radionice koji su mogli biti darovi, miraz ili predmet razmjene između uglednika različitih zajednica iz kulturnog kompleksa kulture polja sa žarama. U toj komunikacijskoj mreži treba promatrati i stratešku ulogu kasnobrončanodobne zajednice koja je obitavala na prostoru današnjeg Siska, o čemu zasad svjedoče malobrojni arheološki tragovi.

Ljudi iza fragmenata – Uporabne značajke lončarije iz Donje Cerovačke špilje

Andreja Kudelić in Dinko Tresić Pavičić

U radu će se predstaviti metodološki okvir, ideja i ciljevi koji proizlaze iz projekta *Tehnološke značajke i kulturne prakse u prapovijesnim lončarskim tradicijama na području Hrvatske (HRZZ_UIP-2020-02-3637)*. Predmet istraživanja je lončarija iz brončanog doba, a primjenom analitičkih metoda i fizičkom analizom ulomaka keramičkih posuda omogućen je izravan uvid u segmente postupaka njihove proizvodnje, distribucije i upotrebe. Istraživanjem se nastoji odgovoriti na niz pitanja usmjerenih na teme poput tehnoloških izbora i načina korištenja resursa te načina prijenosa znanja i vještina, kao i teme povezane s mehanizmima prilagodbe i usvajanja inovacija kod uspostave lončarske tradicije u okviru različitih brončanodobnih kulturnih grupa na području Hrvatske.

Biti će predstavljeni preliminarni rezultati analize lončarije iz kasnog brončanog doba s nalazišta Donja Cerovačka špilja. Provedena je kategorizacija, klasifikacija, preliminarna tehnološka analiza lončarije te analiza tragova upotrebe. Tipološko-kronološka analiza keramičkog materijala i njihove stilske karakteristike pokazuju da je špiljski prostor bio korišten tijekom kasnog brončanog doba (14. – 10. st. pr. Kr.). No u prezentaciji je fokus stavljen na analizu uporabnih značajki lončarije kojim se razmatraju oblik i veličina posuda te tehnološke karakteristike i tragovi upotrebe. Rezultati pokazuju da većina ulomaka pripada keramičkim posudama debljih stijenki, odnosno posudama većih dimenzija što ukazuje na skladišni karakter špiljskog prostora, a tragovi trošenja na njihovoj površini naznake su sadržaja koji se u njima pohranjivao. U tom smislu lončarija predstavlja nemjerljiv dokaz

o načinu korištenja pećinskog prostora, a indirektno se stječe uvid i u društveno-ekonomske značajke zajednica koje su taj prostor koristile.

Ljudi iza predmeta – Svojstva statusa i prestiža iz Donje Cerovačke špilje

Martina Blečić Kavur, Dinko Tresić Pavičić in Josip Burmaz

Špiljski kompleks Cerovačke pećine najveći je i najpoznatiji špiljski kompleks u Hrvatskoj. Smještene su u Lici, na južnom dijelu Velebita, jugozapadno od Gračaca. Zbog svojih su iznimnih speleoloških, geoloških, paleontoloških i arheoloških vrijednosti više od stoljeća atraktivne u različitim istraživanjima znanstvenika i specijalista. Premda na arheološkim kartama one dobivaju svoju odgovarajuću poziciju, njihovo je kulturno-povijesno razmatranje, vrlo šturih interpretacija, ipak ostalo nedovoljno poznato i razjašnjeno. Zaštitnim arheološkim iskopavanjima, provedenim 2019. godine, takva se perspektiva dramatično promijenila. Naime, istraživanjem tzv. Donje Cerovečke špilje prikupljena je impresivna količina arheološkog gradiva, s kojom su definirane tri faze korištenja prostora. Najstariju, ali i najznačajniju fazu predstavljaju upravo strukture iz razdoblja kasnog brončanog doba ustanovljene na ukupnoj istraženoj površini.

Izlaganje će se usredotočiti na prikaz reprezentativne materijalne kulture, tj. na predmete izrađene od bronce, kosti i jantara. Ponajviše su to indikativni i simbolični predmeti nošnje i nakita koji potvrđuju užu povezanost s priobalnim kulturnim prostorima, osobito Kvarnera i sjeverne Dalmacije, ali isto tako i sa sjevernijom regijom dominantnih panonskih kultura polja sa žarama. Preliminarne analize brončanih te luksuznih predmeta od jantara i kosti upućuju nas na vrijeme razvijene faze kasnog brončanog doba Like, koja odgovara I.B relativnom stupnju Kvarnera, kronološki sinkronim s prelomnim HaA2/B1 stupnjem srednjeeuropske periodizacije.

Sabrani podaci upućuju, zasad, na pretpostavku kako je tijekom kasnog brončanog doba ulazni prostor špilje ponajprije bio korišten za skladištenje hrane, ali i kao mjesto povremenog boravka. Izuzev velike količine keramičkih ulomaka različitih posuda, u prilog toj tezi svjedočiti će i brojni utilitarni predmeti osobito oni izrađeni od bronce i keramike. Međutim, prisustvo odlično očuvanih jantarnih perli te koštanog nakita pruža i dimenziju raskoši koja je u vrijeme 12. i 11. stoljeća pr. Kr. bila obilježjem statusa i prestiža kodificiranih vrijednosti prostranog miljea isprepletenih kultura i civilizacija Sredozemlja.

Vrčin – Preliminarni rezultati analize stabilnih izotopa

Mario Carić

Problematična povijest istraživanja višeslojne istarske gradine Vrčin onemogućila je detaljnije bavljenje ovim zanimljivim lokalitetom kroz čitavo dvadeseto stoljeće, kako iz arheološke, tako i iz

antropološke perspektive. Dopuštenje Gradskog prirodoslovnog muzeja u Trstu, 2019. godine uzorkovano je 15 brončanodobnih koštanih uzoraka iz Vrčina u svrhu rekonstrukcije prehrane. Iako smatrani srednjobrončanodobnim uzorcima u smislu tipa prehrane, analize stabilnih izotopa pokazale su ponešto drugačiju kronološku sliku.

Primjer Vrčina, osim što donosi nove spoznaje o samom lokalitetu i njegovim žiteljima, također služi i kao primjer kako rezultati analize stabilnih izotopa mogu, uz radiokarbonske datume, poslužiti i kao preliminarni instrument datacije uzoraka.

Eksploatacija soli između dva mora

Ivana Pandžić

Natrijum hlorid (NaCl) poznatiji kao kuhinjska, morska, kamena, varena, vakumirana ili jednostavno so, veoma je značajna za život. Njeno odsustvo izaziva bitne poremećaje u fiziološkom funkcionisanju ljudskog i životinjskog organizma. Teško je reći od kada datira, ali se pretpostavlja da je upotreba soli nastupila još tokom kamenog doba, u periodu promjene ekonomije, prelaska sa lovačko – sakupljačke privrede na poljoprivredu i stočarstvo tadašnjeg stanovništva. Drevni narodi ulagali su velike napore kako bi dobili so, tako što su je sami proizvodili ili sticali putem trgovine: so se smatra jednom od prvih roba kojima se trgovalo i vršila razmjena.

Veoma je bitna činjenica i da danas imamo više podataka vezanih za eksploataciju kontinentalnih nego morskih izvora soli tokom praistorije. Pretpostavlja se da je prvobitna so sakupljana na obalama mora, slanih jezera i/ili slanih izvora tokom perioda maj – septembar (kada su najveće vrućine, a samim tim i najviši stepen isparavanja). Donedavno je bilo izuzetno ograničen broj dokaza o proizvodnji soli tokom praistorije kako u Evropi tako i na Balkanu. Iako postoje direktni dokazi o praistorijskoj proizvodnji soli u jugoistočnoj Evropi samo sa sjevernog Balkana, so je takođe morala biti proizvođena na Jadranskoj i Egejskoj obali i mogla je biti barem povremeno razmjenjivana među susjedima za druga dobra kao što su morske školjke, ornamenti i kremen. Pretpostavlja se da su još u ranoj praistoriji ljudi prepoznavali ekonomske potencijale određenih oblasti – kroz lično iskustvo, usmenu tradiciju prenošenu iz generacije u generaciju, od grupe do grupe povodom trgovinskih razmjena, zborova, sajмова, poklona, nevjesta, ceremonijalnih razmjena i sl. – te da su se vraćali u oblasti bogate solju da sakupe so nastalu isparavanjem na suncu u prirodnim uvalama duž obala. Stoga se pretpostavlja da je uloga soli kao elementa moći u funkcionisanju društava praistorije, vjerovatno mnogo veća nego što na osnovu postojećih materijalnih ostataka možemo danas da zaključimo.

SEZNAM UDELEŽENCEV

IVA BAČIĆ CIGLAR

Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož
SI – Ptuj 2250, Muzejski trg 1
iva.ciglar@pmpo.si
Slovenija

ARTHUR BANKOFF

Brooklyn College of CUNY, Department of Anthropology and Archaeology
USA – New York, Brooklyn 11210, Bedford Avenue 2900
abankoff@brooklyn.cuny.edu
Združena države Amerike

BEATRIZ BASTOZ

University of Bradford, School of Archaeological Sciences
UK – Bradford, West Yorkshire BD7 1DP, Richmond K4a
beatrizisabelf.bastos@gmail.com
Velika Britanija

MARTINA BLEČIČ KAVUR

Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Inštitut & Oddelek za arheologijo in dediščino
SI – Koper 6000, Titov trg 5
martina.blecic.kavur@upr.si
Slovenija

JOSIP BURMAZ

Kaducej d.o.o.
HR – Split 21000, Papandopulova 27
josipburmaz@yahoo.com
Hrvaška

MARIO CARIĆ

Institut za antropologiju, Centar za primijenjenu bioantropologiju, Laboratorij za evolucijsku antropologiju i bioarheologiju
HR – Zagreb 10000, Ljudevita Gaja 32
mario.caric@inantro.hr
Hrvaška

FABIO CAVALLI

Unità di Ricerca di Paleoradiologia e Scienze Affini ASUITS, Ospedale Maggiore – Trieste
IT – Trieste 34129, via della Pietà 2/1
&

OSTEOLAB, Accademia Jaufré Rudel di studi medievali,
IT – Gradisca d'Isonzo 34072, Calle dei Macellai 2
fabio.cavalli@asuits.sanita.fvg.it
Italija

MISLAV ČAVKA
Klinički bolnički centar Zagreb
HR – Zagreb 10000, Kišpatićeva ul. 12
mcavka@kbc-zagreb.hr
Hrvaška

MATIJA ČREŠNAR
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo & Center za interdisciplinarne raziskave v arheologiji
SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5
matija.cresnar@ff.uni-lj.si
&
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
SI – Ljubljana 1000, Poljanska 40
matija.cresnar@zvkds.si
Slovenija

MARKO DIZDAR
Institut za arheologiju
HR – Zagreb 10000, Jurjevska ulica 15
marko.dizdar@iarh.hr
Hrvaška

KATARINA DMITROVIĆ
Narodni muzej Čačak
SRB – Čačak 32000, Cara Dušana 1
katarina.dmitrovic@gmail.com
Srbija

IVAN DRNIĆ
Arheološki muzej u Zagrebu
HR – Zagreb 10000, Trg Nikole Šubića Zrinskog 19
idrnic@amz.hr
Hrvaška

EVA DUŠAK
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo
SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5
eva.dusak14@gmail.com
Slovenija

VOJISLAV FILIPOVIĆ

Arheološki institut
SRB – Beograd 11000, Knez Mihailova 35/IV
vfilipov1@gmail.com
Srbija

MARIO GAVRANOVIĆ

Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Österreichisches Archäologisches Institut, Abteilung
Prähistorie & Westasien/Nordostafrika-Archäologie
AUT – Wien 1020, Hollandstraße 11–13
mario.gavranovic@oeaw.ac.at
Avstrija

LUCIJA GRAHEK

Znanstvenoraziskovalni center, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za arheologijo
SI – Ljubljana 1001, Novi trg 2
lucija.grahek@zrc-sazu.si
Slovenija

HELENA GRČMAN

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
SI – Ljubljana 1000, Jamnikarjeva 101
helena.grcman@bf.uni-lj.si
Slovenija

LUKA GRUŠKOVNJAK

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo
SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5
luka.gruskovnjak@ff.uni-lj.si
Slovenija

ANJA HELLMUTH KRAMBERGER

Alma Mater Europaea – Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteta za podiplomski humanistični študij
SI – Ljubljana 1000, Kardeljeva ploščad 1
anja.hellmuth-kramberger@ff.uni-lj.si
Slovenija

BARBARA HORN

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo
SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5
&
Gearh d.o.o.
SI – Maribor 2000, Radvanjska 13
barbarahorn01@gmail.com
Slovenija

DARIO INNOCENTI

OSTEOLAB, Accademia Jaufre Rudel di studi medievali,
IT – Gradisca d'Isonzo 34072, Calle dei Macellai 2

dario.inox@gmail.com

Italija

ALEKSANDAR JAŠAREVIĆ

Muzej u Doboju

BiH – Doboj 74000, Vidovdanska 4

aleksandar.jas@gmail.com

Bosna in Hercegovina

NENAD JONČIĆ

Narodna biblioteka »Branko Radičević«, Muzejska jedinica Odžaci

SRB – Odžaci 25250, Knez Mihajlova 28

nenad.joncic@gmail.com

Srbija

ALENKA JOVANOVIĆ

Arhos d.o.o.

SI – Brežice 8250, Šolska ulica 4

arhos.alenka@gmail.com

Slovenija

DRAGAN JOVANOVIĆ

Gradski muzej Vršac

SRB – Vršac 26300, Bulevar Žarka Zrenjanina 20

draganjovanovic@protonmail.com

Srbija

HRVOJE KALAFATIĆ

Institut za arheologiju

HR – Zagreb 10000, Jurjevska ulica 15

hrvoje.kalafatic@iarh.hr

Hrvaška

BORIS KAVUR

Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije, Inštitut & Oddelek za arheologijo in dediščino

SI – Koper 6000, Titov trg 5

boris.kavur@upr.si

Slovenija

BRANKO KERMAN

Pomurski muzej Murska Sobota

SI – Murska Sobota 9000, Trubarjev drevored 4

branko.kerman@pomurski-muzej.si

Slovenija

BINE KRAMBERGER

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo

SI – Ljubljana 1000, Poljanska cesta 40

bine.kramberger@zvkd.si

Slovenija

ANDREJA KUDELIC

Institut za arheologiju

HR – Zagreb 10000, Jurjevska ulica 15

andreja.kudelic@iarh.hr

Hrvaška

TAMARA LESKOVAR

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo & Center za interdisciplinarne raziskave v arheologiji

SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5

tamara.leskovar@ff.uni-lj.si

Slovenija

MARIJA LJUŠTINA

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Odeljenje za arheologiju

SRB – Beograd 11000, Čika-Ljubina 18-20

mljustin@f.bg.ac.rs

Srbija

DARIA LOŽNJAK DIZDAR

Institut za arheologiju

HR – Zagreb 10000, Jurjevska ulica 15

daria-loznjak.dizdar@iarh.hr

Hrvaška

MARIJA LUBŠINA TUŠEK

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo

SI – Ljubljana 1000, Poljanska cesta 40

marija.lubsina.tusek@zvkd.si

Slovenija

RYAN MATHUR

Juniata College, Geology Department

USA – Huntingdon, PA 16652, 1700 Moore Street

mathurr@juniata.edu

Združena države Amerike

PHILIP MASON

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo
SI – Ljubljana 1000, Poljanska cesta 40
philip.mason@zvkd.si
Slovenija

IGOR MEDARIĆ

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo
SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5
igor.medaric@ff.uni-lj.si
Slovenija

MARKO MELE

Universalmuseum Joanneum, Archäologie und Münzkabinett, Ur- und Frühgeschichtliche Sammlung
AUT – Graz 8020, Eggenberger Allee 90
marko.mele@museum-joanneum.at
Avstrija

JOVAN MITROVIĆ

Narodni muzej u Beogradu
SRB – Beograd 11000, Trg republike 1a
j.mitrovic@narodnimuzej.rs
Srbija

BARRY MOLLOY

University College Dublin, School of Archaeology
IRL – Dublin 4, Newman Building Belfield
barry.molloy@ucd.ie
Irska

BRANKO MUŠIČ

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo & Center za interdisciplinarne raziskave v arheologiji
SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5
branko.music@ff.uni-lj.si
&
Gearh d.o.o.
SI – Maribor 2000, Radvanjska 13
brankomusic1@yahoo.com
Slovenija

MARIO NOVAK

Institut za antropologiju, Centar za primijenjenu bioantropologiju, Laboratorij za evolucijsku antropologiju i bioarheologiju
HR – Zagreb 10000, Ljudevita Gaja 32
mario.novak@inantro.hr
Hrvatska

SLOBODAN OLIĆ

Arhos d.o.o.

SI – Brežice 8250, Šolska ulica 4

slobodan.olic@gmail.com

Slovenija

MANCA OMAHEN GRUŠKOVNJAK

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo

SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5

manca.omahen@ff.uni-lj.si

Slovenija

PRIMOŽ PAVLIN

Znanstvenoraziskovalni center, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za arheologijo

SI – Ljubljana 1001, Novi trg 2

primoz.pavlin@zrc-sazu.si

Slovenija

IVANA PANDŽIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci

BiH – Banja Luka 78000, Bulevar vojvode Petra Bojovića 1A

ivanapandzic@gmail.com

Bosna in Hercegovina

AGNI PRIJATELJ

Durham University, Archaeology Department

UK – Durham, Stockton Road, DH1 3LE

agni.prijatelj@durham.ac.uk

Velika Britanija

PETRA RAJIĆ ŠIKANJIĆ

Institut za antropologiju, Centar za primijenjenu bioantropologiju

HR – Zagreb 10000, Ljudevita Gaja 32

petra.rajic.sikanjic@inantro.hr

Hrvaška

SAMO SANKOVIČ

Pomurski muzej Murska Sobota

SI – Murska Sobota 9000, Trubarjev drevored 4

samo.sankovic@pomurski-muzej.si

Slovenija

BRINA ŠKVOR JERNEJČIČ

Znanstvenoraziskovalni center, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za arheologijo

SI – Ljubljana 1001, Novi trg 2

brina.skvor-jernejcic@zrc-sazu.si

Slovenija

BORUT TOŠKAN

Znanstvenoraziskovalni center, Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za arheologijo

SI – Ljubljana 1001, Novi trg 2

borut.toskan@zrc-sazu.si

Slovenija

WAYNE POWELL

Brooklyn College of CUNY, Department of Earth and Environmental Sciences

USA – New York, Brooklyn 11210, Bedford Avenue 2900

WPowell@brooklyn.cuny.edu

Združena države Amerike

ANĐELKA PUTICA

Gradski muzej Sombor

SRB – Sombor 25101, Trg Republike 4

anputica@gmail.com

Srbija

DINKO TRESIĆ PAVIČIĆ

Kaducej d.o.o.

HR – Split 21000, Papandopulova 27

dtresic@gmail.com

Hrvaška

MANCA VINAZZA

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo & Center za interdisciplinarne raziskave v arheologiji

SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5

manca.vinazza@ff.uni-lj.si

Slovenija

NINA ZUPANČIČ

Univerza v Ljubljani, Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za geologijo

SI – Ljubljana 1000, Aškerčeva cesta 12

nina.zupancic@geo.ntf.uni-lj.si

Slovenija

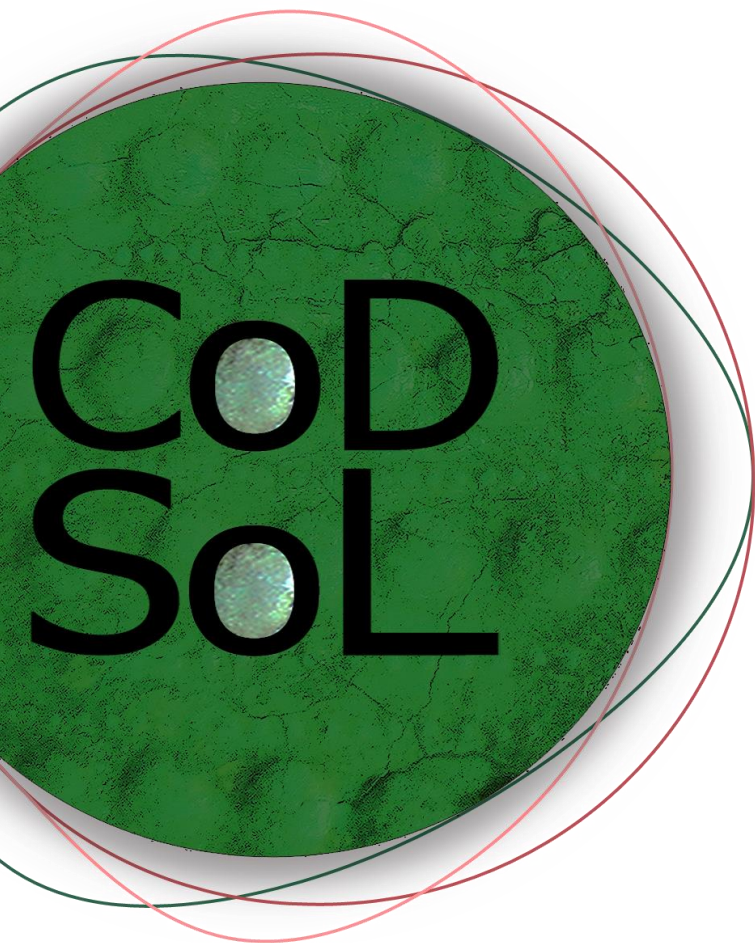
ANDREJA ŽIBRAT GAŠPARIČ

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo & Center za interdisciplinarne raziskave v arheologiji

SI – Ljubljana 1000, Zavetiška 5

andreja.zibratgasparic@ff.uni-lj.si

Slovenija

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste nam, na različne načine, pomagali pri realizaciji tega dogodka. Posebna zahvala gre dr. Aleksandru Lorenčiču (Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož), dr. Darii Ložnjak Dizdar (Institut za arheologijo u Zagrebu), Mariji Lubšini Tušek (Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za preventivno arheologijo, Ptuj), dr. Mariji Ljuština (Filozofski fakultet u Beogradu) in dr. Zrinki Mileusnić (Fakulteta za humanistične študije). Občini Zavrč smo hvaležni za podporo in promocijo »najstarješe« zgodovine Zavrča.

